

SPRENDIMUS PRIIMANTIEMS
SUBJEKTAMS SKIRTA SANTRAUKA
**DARNAUS JUDUMO MIESTE PLANO
RENGIMAS IR ĮGYVENDINIMAS**

Turinys

1. Kas yra darnaus judumo mieste planas?	02
2. Kokie yra darnaus judumo mieste planavimo pranašumai?	05
3. Kokie yra pagrindiniai darnaus judumo mieste planavimo elementai?	06
4. Nuo ko pradėti rengti darnaus judumo mieste planą?	09

Leidimo duomenys

Apie dokumentą: šis dokumentas parengtas įgyvendinant projektą „SUMPs-Up“, bendrai finansuojamą Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ lėšomis (Susitarimas dėl dotacijos Nr. 690669). Projekto „SUMPs-Up“ koordinatorė – Ana Drăguțescu (ICLEI Europos sekretoriatas).

Cituojant: „Rupprecht Consult“ (leidėjas), 2020 m. Sprendimus priimantiems subjektams skirta santrauka. Darnaus judumo mieste plano rengimas ir įgyvendinimas.

Autoriai: Siegfried Rupprecht, Lasse Brand, Susanne Böhler-Baedeker, Lisa Marie Brunner, „Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH“. Kai kurios šio dokumento dalys yra grindžiamos „Rupprecht Consult“ parengtomis Darnaus judumo mieste plano rengimo ir įgyvendinimo gairėmis (2013 m.), kurių autorių teisės priklauso Europos Komisijai.

Maketas: „Rupprecht Consult“, remiantis pirminiu maketu, kurį sukūrė Rebekka Dold, „Grafik Design & Visuelle Kommunikation Freiburg“, Vokietija | www.rebekkadold.de

Viršelio nuotraukos:
www.istock.com

Atsakomybės ribojimo pareiškimas: Šiame leidinyje pateikiama vien nurodytų autorių nuomonė, kuri nebūtinai sutampa su Europos Komisijos nuomone.

Autorių teisės: Šio leidinio autorių teisės priklauso „Rupprecht Consult – Forschung & Beratung GmbH“. Visos šio leidinio nuotraukos ir tekstai, kurių šaltinis yra nurodytas, yra nurodytų organizacijų ar asmenų nuosavybė. Autoriai norėtų paraginti plačiai naudotis šiomis gairėmis. Dokumentu galima naudotis nemokamai, jį kopijuoti ir platinti bet kokiomis priemonėmis, jeigu a) yra nurodytas šaltinis įtraukiant pirmiau pateiktą nuorodą ir b) platinama medžiaga galima naudotis nemokamai. Komercinis šio dokumento naudojimas ir jo turinio pakeitimai leidžiami tik gavus aiškų autorių teisių turėtojų sutikimą.

Teisiniu požiūriu šio dokumento naudojimui taikoma licencija „Creative Commons“ CC BY-NC-ND 4.0 (Attribution-NonCommercial- NoDerivates 4.0 International). Teisinę licencijos tekstą galima rasti adresu : <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Kontaktiniai duomenys:

Rupprecht Consult - Forschung & Beratung GmbH
Clever Str. 13-15, 50668 Cologne/Germany (Vokietija)
www.rupprecht-consult.eu
info@rupprecht-consult.eu

DJMP ištekliai

DJMP gairės: www.eltis.org/mobility-plans/sump-guidelines

DJMP teminiai vadovai: www.eltis.org/mobility-plans/topic-guides

Informaciniai susirinkimai specialistams DJMP temomis: www.eltis.org/mobility-plans/practitioner-briefings

DJMP įsivertinimas: www.sump-assessment.eu

Judumo akademija: www.mobility-academy.eu

1. Kas yra darnaus judumo mieste planas (DJMP)?

Darnaus judumo mieste planavimas – tai strateginis integruotas miesto transporto planavimo metodas. Jis padeda padidinti prieinamumą ir pagerinti gyvenimo kokybę pereinant prie darnaus judumo. Pagal DJMP remiamas faktais grindžiamas sprendimų priėmimas vadovaujantis ilgalaikę viziją. Tam reikia nuodugniai įvertinti dabartinę padėtį ir ateities tendencijas, bendrą viziją su strateginiais tikslais ir integruotą įvairių politikos sričių, įskaitant reguliavimą, skatinimą, finansavimą, technologijas ir infrastruktūrą, priemonių rinkinį. DJMP koncepcijoje ypatingas dėmesys skiriamas piliečių ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimui bei valdžios institucijų atstovų bendradarbiavimui tarpusavyje ir su privačiuoju sektoriumi.

Darnaus judumo mieste planavimas grindžiamas aštuoniais principais:

- 1 Planuoti darnų judumą „funkcinėje miesto zonoje“
- 2 Bendradarbiauti tarp institucijų
- 3 Įtraukti piliečius ir suinteresuotuosius subjektus
- 4 Vertinti esamus ir būsimus veiklos rezultatus
- 5 Apibrėžti ilgalaikę viziją ir aiškų įgyvendinimo planą
- 6 Integruotu būdu plėtoti visas transporto rūšis
- 7 Užtikrinti stebėseną ir vertinimą
- 8 Užtikrinti kokybę

nuotrauka © Rupprecht Consult

Darnaus judumo mieste planavimo procesu nustatomas naujasis novatoriško transporto planavimo standartas. Jis padeda miestams ir regionams integruoti transporto rūšis ir skatinti darnų judumą. DJMP prisidedama prie pagrindinių judumo tikslų, kaip antai oro kokybės, geresnio prieinamumo ir judumo, didesnio kelių eismo saugumo, mažesnio eismo keliamo triukšmo, didesnio energijos vartojimo efektyvumo ir geresnės gyvenimo kokybės, įgyvendinimo. DJMP padeda miestams ir regionams sumažinti transporto daromą poveikį klimatui.

Europoje ir tarptautiniu lygmeniu yra paplitusi ši darnaus judumo mieste plano apibrėžtis:

„**Darnaus judumo mieste planas** – tai strateginis planas, kurio paskirtis – patenkinti žmonių ir įmonių judumo mieste ir apylinkėse poreikius siekiant užtikrinti geresnę gyvenimo kokybę. Jis grindžiamas esama planavimo praktika ir juo tinkamai atsižvelgiama į integravimo, dalyvavimo ir vertinimo principus.“

nuotrauka © LucVi: istock.com

Aštuoni principai

Darnaus judumo mieste planavimo koncepcija, apibrėžta Judumo mieste dokumentų rinkinyje, grindžiama aštuoniais bendrai sutartais pagrindiniais principais.¹

1 Planuoti darnų judumą „funkcinėje miesto zonoje“

Miestai su jų apylinkėmis yra sujungti kasdieniais žmonių ir prekių srautais; vadinasi, DJMP geografinė taikymo sritis turi būti grindžiama tokia „funkcine miesto zona“. Ją lemia gyventojų tankis ir kelionių į darbą srautai; siekiama aprėpti visą tokių kelionių teritoriją. Priklausomai nuo vietos aplinkybių, tai gali būti miestas ir jį supanti priemiesčių teritorija, visas policentrinis regionas arba savivaldybių grupė. Planavimas remiantis faktiniais žmonių ir prekių srautais yra svarbus kriterijus, kad planas būtų aktualus ir visapusiškas, net jeigu savivaldybių ribos nustatytos vadovaujantis kitokia logika ir dėl to gali būti sunku tai užtikrinti.

DJMP reikia siekti bendro tikslo padidinti prieinamumą ir užtikrinti kokybišką darnų judumą visoje funkcinėje miesto zonoje. Įgyvendinus darnią transporto sistemą padidinamas prieinamumas visiems, neatsižvelgiant į pajamas ir socialinį statusą, pagerinama gyvenimo kokybė ir padidinamas miesto aplinkos patrauklumas, padidinamas kelių eismo saugumas ir pagerinama visuomenės sveikata, sumažėja oro ir triukšmo tarša, šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimas ir energijos vartojimas, pagerinamas ekonominis gyvybingumas, socialinė lygybė ir aplinkos kokybė.

2 Bendradarbiauti tarp institucijų

Rengiant ir įgyvendinant darnaus judumo mieste planą būtinas aukšto lygio bendradarbiavimas, koordinavimas ir konsultavimasis tarp įvairių valdžios sektoriaus lygmenų ir tarp institucijų (ir jų padalinių) planavimo srityje.

Pagrindiniai elementai:

- bendradarbiavimas siekiant užtikrinti DJMP suderinamumą ir papildomumą su politika ir planais su transportu susijusiuose sektoriuose (pvz., žemės naudojimo ir teritorijų planavimo, socialinių paslaugų, sveikatos, energetikos, švietimo, vykdymo užtikrinimo ir viešosios tvarkos palaikymo);
- glaudūs ryšiai su atitinkamomis kitų valdžios sektoriaus lygmenų institucijomis (pvz., rajono, savivaldybės, aglomeracijos, regiono ir valstybės);
- koordinavimas su viešaisiais ir privačiais transporto paslaugų teikėjais.

3 Įtraukti piliečius ir suinteresuotuosius subjektus

Darnaus judumo mieste plane dėmesys sutelkiamas į funkcinės miesto zonos žmonių (ir gyventojų, ir lankytojų) bei toje zonoje įsteigtų įstaigų ir žmonių judumo poreikių patenkinimą. Jame laikomasi skaidraus dalyvavimo grindžiama požiūrio, aktyviai įtraukiant piliečius ir kitus suinteresuotuosius subjektus į visą plano rengimo ir įgyvendinimo procesą. Dalyvaujamas planavimas yra būtinoji sąlyga, kad žmonės prisiimtų atsakomybę už darnaus judumo mieste planą ir juo skatinamą politiką. Visuomenei dalyvaujant anksti ir aktyviai labiau tikėtina, kad ji priims ir rems planą; taip kuo labiau sumažinama politinė rizika ir palengvinamas įgyvendinimas.

4 Vertinti esamus ir būsimus veiklos rezultatus

Darnaus judumo mieste plane kruopščiai vertinami esami ir būsimi funkcinės miesto zonos transporto sistemos veiklos rezultatai. Jame pateikiama išsami esamos padėties apžvalga, nustatomas pradinis lygis, pagal kurį galima vertinti pažangą. Tam darnaus judumo mieste planavimo procese nustatomi tikslai bei plataus užmojo, bet realistiškos siektinos reikšmės, derančios su sutarta judumo vizija; po to nustatomi kiekvienos

¹ Šis skirsnis iš esmės grindžiamas Judumo mieste dokumentų rinkinio (COM(2013) 913) 1 priedu.

² EBPO, sąvokos „funkcinė miesto zona“ (FMZ) apibrėžtis EBPO metropolinei duomenų bazei, 2013 m., p. 2. www.oecd.org/cfe/regional-policy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf.

siektinos reikšmės veiklos rezultatų rodikliai. Vėliau rodikliai naudojami vertinant esamas ir būsimas sąlygas. Į tokią padėties analizę taip pat įtraukiama esamų pajėgumų ir išteklių bei institucinės planavimo ir įgyvendinimo struktūros apžvalga.

5 Apibrėžti ilgalaikę viziją ir aiškų įgyvendinimo planą

Darnaus judumo mieste planas grindžiamas ilgalaikę transporto ir judumo vizija visai funkciniai miesto zonoje. Jis aprėpia visas transporto rūšis ir transporto būdus: viešąjį ir privatųjį transportą, keleivių ir krovinių vežimą, motorines ir nemotorines transporto priemones bei judantį ir stacionarų transportą. Taip pat aprėpiama infrastruktūra ir paslaugos. Į DJMP įtraukiamas trumpalaikio tikslų ir siektinų reikšmių įgyvendinimo imantis priemonių rinkinių planas. Nustatomas įgyvendinimo tvarkaraštis ir biudžetas, aiškiai paskirstoma atsakomybė ir aprašomi reikalingi ištekliai.

6 Integruotu būdu plėtoti visas transporto rūšis

Darnaus judumo mieste planu skatinama subalansuota ir integruota visų svarbių transporto rūšių plėtra pirmenybę teikiant darnaus judumo sprendimams. DJMP pateikiamas integruotas visos judumo sistemos kokybės, saugumo, saugos, prieinamumo ir išlaidų efektyvumo didinimo priemonių rinkinys. Į DJMP įtraukiamos infrastruktūros, techninės, reguliavimo, skatinimo ir finansinės priemonės. Jis aprėpia visas kolektyvinio judumo formas (tradicinį viešąjį transportą ir naujas dalijimusi grindžiamas paslaugas, įskaitant naujus verslo modelius), aktyvųjį judumą (vaikščiojimą pėsčiomis ir važinimą dviračiu), įvairiarūšį vežimą ir judumą „nuo durų iki durų“, kelių eismo saugumą, judančias ir stacionarias transporto priemones, krovinių pristatymą ir paslaugų teikimą, logistiką, judumo valdymą ir intelektines transporto sistemas (ITS).

7 Užtikrinti stebėseną ir vertinimą

Darnaus judumo mieste plano įgyvendinimas turi būti atidžiai stebimas. Pažanga siekiant plano tikslų ir

siektinų reikšmių reguliariai vertinama pagal pasirinktus veiklos rezultatų rodiklius. Reikia visuomet užtikrinti galimybę laiku susipažinti su svarbiais duomenimis ir statistika. Nuolat vykdant priemonių įgyvendinimo stebėseną ir ją vertinant gali kilti poreikis atnaujinti siektinas reikšmes ir prireikus imtis taisomųjų veiksmų. Stebėsenos ataskaitoje, kuria dalijamasi su piliečiais ir suinteresuotaisiais subjektais, pateikiama informacija apie darnaus judumo mieste plano rengimo ir įgyvendinimo pažangą.

8 Užtikrinti kokybę

Darnaus judumo mieste planas – tai pagrindinis miesto teritorijos plėtros dokumentas. Tikrai verta sukurti mechanizmus, kuriais būtų užtikrinama bendroji profesionali DJMP kokybė ir patvirtinama, kad planas atitinka darnaus judumo mieste plano koncepcijos reikalavimus. Įgyvendinant planą ypatingą dėmesį reikia skirti duomenų kokybės užtikrinimui ir rizikos valdymui. Šias užduotis galima pavesti išorės kokybės vertintojams arba kitai valstybės institucijai (pvz., regioninio ar nacionalinio lygmens) ir palengvinti jas naudojant tokias priemones, kaip DJMP įsivertinimo priemonė.

nuotrauka © Gehl

2. Kokie yra darnaus judumo mieste planavimo pranašumai?

Darnaus miesto kūrimas

Gyvenimo kokybės gerinimas

Yra tvirtų įrodymų, kad vykdant darnaus judumo mieste planavimą miesto teritorijoje pagerėja gyvenimo kokybė. Tinkamai suderinus politiką sulaukiama įvairių pranašumų, pavyzdžiui, sukuriama patrauklesnė viešos erdvės, padidėja kelių eismo saugumas ir sumažėja oro ir triukšmo tarša. Tokia patraukli aplinka taip pat skatina piliečius dažniau vaikščioti ir važiuoti dviračiu, o tai gerina jų sveikatą ir netgi padeda taupyti.

Ekonominės naudos kūrimas

Judumas – svarbus vietos ekonomikos veiksnys. Sveikesnė aplinka ir mažesnės spūstys padeda gerokai sumažinti vietos bendruomenės išlaidas ir pritraukti naujų įmonių ir investuotojų. Pasaulinės konkurencijos dėl novatoriškų įmonių (ir gerai apmokamų darbo vietų) sąlygomis miesto patogumas gyventi tapo svarbiu veiksniumi; darnūs miestai akivaizdžiai pirmauja.

Indėlis siekiant klimato ir aplinkosaugos tikslų

Darnesnė judumo sistema savaime reiškia, kad sumažėja išmetamas teršalų kiekis, triukšmas, oro tarša ir žemės naudojimas. Miestai gali atlikti svarbų vaidmenį mažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir įveikiant klimato krizę. Darnaus judumo mieste planavimas yra pagrindinis vietos ir nacionalinės klimato srities politikos elementas.

Daugiau galimybių naudotis transportu

Darnaus judumo mieste planavimas yra puiki priemonė kurti daugiarūšio transporto sprendimus „nuo durų iki durų“. Suburiant įvairius subjektus užtikrinama, kad būtų veiksmingai tenkinami piliečių ir įmonių poreikiai naudotis transportu. Tai padeda užtikrinti geras galimybes visiems gyventojams, neatsižvelgiant į jų pajamas ir socialinį statusą, naudotis paslaugomis, dirbti ir mokytis. DJMP – tai ideali struktūra, kurioje galima siūlyti naujoviškas idėjas dėl naujos judumo sistemos, vykdyti naujus projektus ir įgyvendinti papildomas priemones siekiant tobulinti visą transporto sistemą.

Pokyčių įgyvendinimas

Veiksmingesnis ribotų išteklių panaudojimas

Kadangi finansiniai ištekliai yra riboti, miestams itin svarbu įgyvendinti ekonomiškai efektyviausius sprendimus. DJMP pagrindinis dėmesys skiriamas ne naujos kelių infrastruktūros statybai, o geriau subalansuotam priemonių deriniui. Derinant infrastruktūros ir technines priemones su reguliavimo, skatinimo ir finansinėmis priemonėmis judumo tikslus galima įgyvendinti veiksmingiau.

Įvairių sektorių ir vietovių sinergijos užtikrinimas

Judumo mieste problemos neretai apima kelias savivaldybes, yra susijusios su daugeliu politikos sričių arba įvairiais departamentais ir įstaigomis. DJMP skatinama įvairių sektorių ir valdymo lygių bendradarbiavimu pagrįsta planavimo kultūra. Įgyvendinant glaudžiai susietus sprendimus geriau sprendžiamos vis sudėtingesnės problemos.

Visuomenės paramos gavimas

Suinteresuotųjų subjektų ir piliečių dalyvavimas yra pagrindinis darnaus judumo mieste plano elementas. Miesto valdžia, parodanti, kad jai rūpi gyventojų poreikiai ir norai, bei tinkamai juos įtraukianti į savo veiklą, gali sulaukti aukšto lygio visuomenės paramos. Dalyvavimas tampa idėjų šaltiniu planuotojams, padidėja teisėtumas ir sumažėja politinė rizika, kad plataus užmojo politikai bus priešnamasi.

Daugiau galimybių gauti finansavimą

Įvairių sektorių valdžios institucijų ir privačiojo sektoriaus atstovų bendradarbiavimas leidžia sutelkti išteklius bendroms priemonėms įgyvendinti. Darnaus judumo mieste planas padeda transporto institucijoms pritraukti finansavimą iš naujų šaltinių. Planuotojai gali įrodyti pavienių priemonių, vertinamų taikant pagrindinius veiklos rezultatų rodiklius, poveikį ir dėl to finansavimo pasiūlymai tampa patrauklesni.

Planavimas neaiškiais laikais

Atsirandant naujoms technologijoms, verslo modeliams ir vartotojų poreikiams visuomet kyla neaiškumų dėl planavimo, bet nustačius visuotinai remiamus ilgalaikius tikslus galima sukurti gaires, pagal kurias keičiantis aplinkybėms galima sistemingiau nusistatyti prioritetus politikos srityse ir pasirinkti priemones.

3. Kokie yra pagrindiniai darnaus judumo mieste planavimo elementai?

2013 m. paskelbus DJMP koncepciją darnaus judumo mieste plano rengimo ir įgyvendinimo procesas vyksta daugelyje miestų teritorijų visoje Europoje (ir pasaulyje). DJMP ciklas ją vizualiai metaforiškai perteikia kaip laikrodį (žr. 1 pav.).

DJMP ciklą sudaro keturi darnaus judumo mieste planavimo etapai, kiekvienas iš kurių prasideda ir baigiasi tarpiniu tikslu ir yra padalytas į tris pakopas (planavimo cikle yra iš viso dvylika pakopų). Tarpiniai tikslai yra susiję su sprendimu arba rezultatu, kurio reikia kitam etapui ir kuriuo baigiasi ankstesnis etapas.

Visos pakopos ir veiklos turi būti laikomi įprasto planavimo ciklo dalimi siekiant užtikrinti nuolatinį tobulinimą.

Tai, žinoma, idealizuotas ir supaprastintas sudėtingo planavimo proceso vaizdas. Tam tikrais atvejais pakopas galima vykdyti beveik lygiagrečiai (arba netgi grįžti prie jų), užduočių tvarką kartais galima pritaikyti prie konkrečių poreikių arba veiklą galima iš dalies praleisti, nes jos rezultatai jau pasiekti atlikus kitą planavimo veiksmą. Vis dėlto DJMP ciklas jau užsirekomendavo kaip naudingos gairės, padedančios laikytis struktūros ir sekti planavimo procesą.

1 pav. 12 darnaus judumo mieste planavimo pakopų (2-asis leidimas). Sprendimus priimančio subjekto apžvalga

1 etapas.

Pasiruošimas ir analizė

Pirmasis tarpinis tikslas ir DJMP proceso pradžios taškas yra aiškus politikos formuotojų sprendimas parengti darnaus judumo mieste planą. Pirmajame etape parengiamasis planavimo proceso darbas atliekamas atsakant į šiuos klausimus:

Kokie yra mūsų ištekliai?

Ištirkite visus turimus (žmogiškuosius, institucinius, finansinius) planavimo išteklius ir sukurkite tinkamas darbo ir dalyvavimo struktūras, kad būtų galima pradėti darbą. Šiame etape sprendimus priimantys subjektai turi užtikrinti, kad pagrindinės institucijos ir politikos formuotojai remtų DJMP rengimą ir padėtų suburti pagrindinę planavimo grupę.

Koks yra mūsų planavimo kontekstas?

Nustatykite veiksnius, kurie darys poveikį planavimo procesui, kaip antai galiojančius planus ar teisės akty reikalavimus. Ištirkite eismo srautus, kad nustatytumėte plano geografinę taikymo sritį, ir užtikrinkite, kad aplinkinių vietovių valdžios institucijos ir suinteresuotieji subjektai pritartų. Susitarkite dėl planavimo grafiko ir prireikus pasitelkite išorės pagalbą. Šios ir ankstesnės pakopos veiklos yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir neretai vykdomos lygiagrečiai. Šiame etape pagrindinė sprendimus priimantiems subjektams tenkanti užduotis – užtikrinti, kad DJMP planavimo erdvė būtų funkcinė miesto zona. Tai dažnai instituciniu ir politiniu požiūriu sudėtingas sprendimas.

Kokios yra mūsų pagrindinės problemos ir galimybės?

Ištirkite judumo padėtį visų transporto rūšių požiūriu ir svarbius darnumo aspektus pasitelkdami tinkamą aktualių duomenų šaltinių rinkinį. Paskutinis pirmojo etapo tarpinis tikslas yra atlikta pagrindinių problemų ir galimybių, susijusių su judumu visoje funkcinėje miesto zonoje, analizė.

2 etapas.

Strategijos kūrimas

Antrojo etapo tikslas – apibrėžti strateginę darnaus judumo mieste plano kryptį bendradarbiaujant su piliečiais ir suinteresuotaisiais subjektais. Šiame etape keliami šie pagrindiniai klausimai:

Kokios yra mūsų galimybės ateityje?

Išnagrinėkite tikėtinus judumui mieste svarbių išorės veiksnių (pvz., demografijos, informacinių technologijų, klimato) pokyčius ir parenkite alternatyvių strateginių kryptių scenarijus. Rengiant scenarijus stengiamasi aprėpti su ateitimi susijusį neapibrėžtumą, kad būtų sukurta geresnė faktinė bazė strateginiams sprendimams priimti.

Kokio miesto norime?

Remdamiesi judumo analizės ir scenarijų poveikio rezultatais kartu su suinteresuotaisiais subjektais ir piliečiais pabandykite sukurti viziją, kad vienodai suprastumėte pageidaujamus ateities scenarijus. Bendra vizija ir tikslai yra kiekvieno DJMP pagrindas. Vizija – tai kokybinis pageidaujamos judumo mieste ateities apibūdinimas, kuris po to patikslinamas nustatant konkrečius tikslus, atitinkančius norimo pakeitimo rūšį. Užtikrinkite, kad jūsų tikslais būtų sprendžiamos svarbios problemos ir kad jie aprėptų visas transporto rūšis funkcinėje miesto zonoje. Šiame etape turi aktyviai įsitraukti sprendimus priimantys subjektai, nes būtent dabar sprendžiama dėl ateinančių metų strateginės krypties.

Kaip apibūdinsime sėkmę?

Sudarykite strateginių rodiklių ir siektinų reikšmių rinkinį, kurį naudodami galėsite stebėti pažangą įgyvendinant visus tikslus ir kad tam nereikėtų rinkti nerealistiško naujų duomenų kiekio. Sprendimus priimantys subjektai turėtų užtikrinti, kad siektinos reikšmės būtų plataus užmojo ir įmanomos bei derėtų tarpusavyje, kad dėl jų pritartų suinteresuotieji subjektai ir kad jos būtų suderintos su kitomis politikos sritimis.

Antrojo etapo pabaigoje esate pasiekę tarpinį tikslą – sukurta plačiai remiama vizija, tikslai ir siektinos reikšmės. Jeigu įmanoma, sprendimus priimantys subjektai turėtų priimti šiuos strateginius prioritetus, kad užtikrintų darnią priemonių etapo gairių struktūrą.

3 etapas.

Priemonių planavimas

Trečiajame etape planavimo procesas perkeliamas iš strateginio į veiklos lygmenį. Šiame etape dėmesys sutelkiamas į priemones, kuriomis siekiama suderintų tikslų ir siektinų reikšmių. Dabar darnaus judumo mieste planas yra užbaigtas ir rengiamasi jį įgyvendinti atsakant į šiuos pagrindinius klausimus.

Kokius konkrečius darbus reikės atlikti?

Sudarykite ilgąjį priemonių sąrašą ir įvertinkite jų veiksmingumą ir įgyvendinamumą, kad pasirinktumėte tas, kuriomis geriausia prisidedama prie jūsų tikslų ir siektinų reikšmių įgyvendinimo. Sugrupuokite priemones į integruotus rinkinius, aptarkite jas su piliečiais ir suinteresuotaisiais subjektais ir išsamiai jas įvertinkite, kad patvirtintumėte savo pasirinkimą. Suplanuokite kiekvienos priemonės stebėseną ir vertinimą.

Kaip šie darbai bus atlikti ir kam jie bus patikėti?

Suskaidykite priemonių rinkinius į užduotis, dėl kurių galima imtis konkrečių veiksmų, ar veiksmus ir išsamiai juos aprašykite, įskaitant apskaičiuotąsias sąnaudas, tarpusavio priklausomybės ryšius ir riziką. Nustatykite vidaus ir išorės finansavimo priemones ir finansavimo šaltinius visiems veiksams. Tuo remdamiesi, susitarkite dėl aiškios atsakomybės už kiekvieną veiksmą, įgyvendinimo prioritetų ir tvarkaraščio. Šiame etape itin svarbu pranešti apie veiksmus politiniams suinteresuotiesiems subjektams ir visuomenei. Pavyzdžiui, konkretūs pastatų projektai gali sulaukti prieštarinių nuomonių, net jeigu dauguma pritaria dėl su jais susijusių tikslų ir priemonių. Šiame etape sprendimus priimančys subjektai turi užsitikrinti politinį ir visuomenės pritarimą dėl DJMP priemonių ir veiksmų, idealiu atveju sprendimus priimančiams subjektams ir pagrindiniams suinteresuotiesiems subjektams pasiekiant oficialų sutarimą dėl atsakomybės ir tvarkaraščio.

Ar atlikti visi darbai?

Rengiant įvairias darnaus judumo mieste plano dalis galbūt dalyvavo daug autorių. Dabar reikia užbaigti dokumentą ir patikrinti jo kokybę. Remiantis jūsų organizacijos tradicijomis išsamią finansinę programą galima įtraukti į patį planą arba parengti atskirai. Bet kuriuo atveju prieš patvirtindami DJMP turėtumėte susitarti dėl biudžeto, skirto kiekvienam prioritetiniam veiksmui, ir ilgalaikio sąnaudų ir pajamų paskirstymo tarp visų dalyvaujančių organizacijų. Svarbiausias planavimo proceso tarpinis tikslas yra priemonių planavimo etapo pabaigoje: sprendimus priimančios kompetentingos valdžios institucijos atstovai patvirtina darnaus judumo mieste planą.

Phase 4:

Implementation and monitoring

Ketvirtajame etape dėmesys sutelkiamas į DJMP apibrėžtų priemonių ir su jomis susijusių veiksmų įgyvendinimą, kartu užtikrinant sistemingą stebėseną, vertinimą ir komunikaciją. Šiame etape praktinių veiksmų imamasi atsakant į šiuos pagrindinius klausimus:

Kaip galime sėkmingai susitvarkyti?

Atsakingi departamentai ir organizacijos turėtų planuoti savo veiksmų techninius aspektus, imtis įgyvendinimo priemonių ir prireikus įsigyti prekes ir paslaugas. Kadangi paprastai dalyvauja daug šalių, ypatingą dėmesį reikėtų skirti bendram įgyvendinimo proceso koordinavimui.

Kaip mums sekasi?

Sistemingai vykdant stebėseną bus aišku, ar viskas vyksta pagal planą, kad prireikus būtų galima imtis taisomųjų veiksmų. Novatoriškos judumo programos gali labai trikdyti kasdienius keliautojus (ir kartu būti jiems labai naudingos). Kad įgyvendinimo procesas būtų sėkmingas, būtina suprasti visuomenės nuomonę – reikia užmegzti aktyvų abipusį dialogą.

Ko išmokome?

Paskutinis DJMP ciklo etapas – sėkmės ir nesėkmės atvejų peržiūra bei rezultatų pateikimas suinteresuotiesiems subjektams ir visuomenei. Atliekant tokią peržiūrą taip pat žvelgiama į ateitį ir vertinami nauji iššūkiai ir sprendimai. Idealiu atveju sprendimus priimančys subjektai aktyviai sieks išsiaiškinti, kas pavyko (ir kas ne), kad kitą sykį atnaujinant DJMP į sukauptą patirtį būtų atsižvelgta.

DJMP ciklas užbaigiamas tarpiniu tikslu „Įvertintas priemonių įgyvendinimas“.

4. Nuo ko pradėti rengti darnaus judumo mieste planą?

Darnaus judumo mieste plano rengimas ir įgyvendinimas – tai procesas, kuriame dalyvauja daug suinteresuotųjų subjektų iš įvairių planavimo institucijos padalinių, politikos sričių ir kitur. Plane išsamiai apžvelgiama transporto sistema neapsiribojant konkrečiu sektoriumi ir pradedamas pokyčių procesas siekiant pereiti prie labiau integruoto planavimo. Taigi sėkmingas DJMP procesas prasideda nuo svarbiausių suinteresuotųjų subjektų paramos užsitikrinimo.

Priimti aiškų sprendimą parengti DJMP

Pradžios taškas rengiant DJMP turėtų būti sprendimas pagerinti esamą judumo padėtį ir stiprus įsitikinimas, kad siekiant didesnio darnumo būtini pokyčiai. Nuo pat pradžios turėtų būti aišku, kad miesto transportas savaime nėra tikslas; juo prisidedama prie svarbesnių tikslų, kaip antai geresnės gyvenimo kokybės ir gerovės. Sprendimas parengti DJMP visuomet reiškia, kad įsipareigojama siekti jo bendrųjų tikslų:

- padidinti prieinamumą visiems, neatsižvelgiant į pajamas ir socialinį statusą;
- gerinti gyvenimo kokybę ir didinti miesto aplinkos patrauklumą;
- didinti kelių eismo saugumą ir gerinti visuomenės sveikatą;
- padėti įgyvendinti klimato srities tikslus mažinant oro ir triukšmo taršą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir energijos vartojimą ir
- gerinti ekonominį gyvybingumą, socialinę lygybę ir aplinkos kokybę..

Užtikrinti, kad būtų priimtas politinis įsipareigojimas

Priklausomai nuo nacionalinių ir vietos aplinkybių, lemiamas veiksnys DJMP parengti gali būti teisinė prievolė nacionaliniu lygmeniu, vietos politinio organo (kaip antai vietos tarybos) priimtas oficialus sprendimas arba vietos administracijos įsipareigojimas. Bet kuriuo atveju norint parengti tikrai darnų ir veiksmingą planą būtinas realus įsipareigojimas. Jeigu vietos lygmeniu politinio lyderio nėra, gali būti sunku įtikinti kitus politikus paremti planą. Tam reikia įtikinamų argumentų, kuriuos pristatytų sprendimus priimančių subjektų gerbiamas asmuo.

Rasti DJMP pagrindą

Pats projektas ar priemonė taip pat gali paskatinti pradėti DJMP procesą. Priėmus sprendimą dėl didelio infrastruktūros projekto (pvz., naujos tramvajų linijos) arba didelės inovacijos mieste (pvz., mažos taršos zonos) gali kilti poreikis tokią priemonę įtraukti į didesnio masto planavimo programą.

DJMP galima užtikrinti integruotą požiūrį į didelį projektą, numatant papildomas priemones ir ilgalaikius tikslus ir laikantis dalyvavimu grindžiamo požiūrio. Ypač didelių ir novatoriškų projektų, darančių didelį poveikį, atveju DJMP užtikrinamos visapusiškos dalyvavimo strategijos, kurios yra reikalingos norint sulaukti visuomenės paramos priemonėms. Infrastruktūros projektu, darančiu poveikį visam regionui, galima net paskatinti parengti DJMP funkcinės miesto zonos lygmeniu kartu su kaimyninėmis savivaldybėmis.

Teikti argumentus minint problemas, su kuriomis šiuo metu susiduriama mieste, ir teigiamus pokyčius, kuriuos gali pavykti įgyvendinti pagal DJMP

Naudinga parodyti, su kokiais iššūkiais ir problemomis miestas susidurs, jeigu niekas nebus keičiama, pabrėžti darnaus judumo mieste plano pranašumus ir tai, kad gerus rezultatus įvertins rinkėjai. Siekiant atkreipti dėmesį į skubumą gali praversti sumodeliuoti neigiamas pasekmes, jeigu niekas nebus keičiama (pvz., akcentuojant spūstis ateityje ir su jomis susijusius ekonominius nuostolius arba rodiklius, kaip antai žuvusiųjų kelių eismo įvykiuose skaičių arba dėl oro taršos netenkamus gyvenimo metus), ir pristatant jas politikams pateikiant žemėlapius ir skaičius. Šiuo metu dėl skaitmeninių technologijų vykstant spartiems pokyčiams akivaizdu, kad reikia skubiai kurti nuoseklų strateginį požiūrį į būsimą darnų judumą. Pristatant pranašumus neretai praverčia juos susieti su mieste nustatytais prioritetiniais klausimais, kaip antai oro kokybe, eismu, kelių eismo saugumu, būsto įperkamumu arba ekonomikos augimu, paaiškinant, kaip DJMP gali padėti juos išspręsti.

Apsvarstyti nedidelio masto priemones siekiant gauti greitos naudos

Gali būti sudėtinga užsitikrinti politinį įsipareigojimą, nes visi DJMP pranašumai pasireiškia tik praėjus ilgesniam nei rinkimų ciklas laikui. Gali būti tikslinga pabrėžti galimybę į DJMP įtraukti mažesnio masto, bet didelio

matomumo priemonės. Taip galima užsitikrinti visuomenės paramą trumpuoju laikotarpiu ir paraginti priimti pirmą sprendimą parengti DJMP. Pavyzdžiui, laikinas viešųjų erdvių pertvarkymas įdiegiant paprastus ir nebrangius sprendimus, kurie gali padėti žmonėms pamatyti galimus teigiamus pokyčius (pvz., gatvių erdvių perskirstymas, laikinas dviračių takas, atskirtas gėlių vazonais, automobilių stovėjimo vietos paverčiamos poilsio zonomis).

Semis įkvėpimo iš kitų miestų

Daugelis Europos (ir pasaulio) miestų yra buvę šioje padėtyje, kai teko priimti pirmąjį sprendimą. Daugelis jų priėmė sprendimą parengti savo pirmąjį DJMP. Tokie kiti miestai, kuriuose sėkmingai vykdomas darnaus judumo mieste planavimas, gali būti puikus argumentas. Europos miestų tinklas yra labai geras pagrindas mokytis ir semtis įkvėpimo iš kitų miestų istorijų bei sėkmės ir nesėkmės pavyzdžių.

Pradėti nuo paprastų veiksmų

Jeigu priėmėte sprendimą parengti DJMP, jums gali atrodyti, kad stovite didelio kalno papėdėje. Ypač šio darbo pradžioje verta įsivaizduoti tą kalną dalimis, kuriose reikia atlikti nedidelius veiksmus ir įgyvendinti pasiekiamus tikslus. Šiame kelyje jums padės DJMP ciklas, kurį sudaro keturi pagrindiniai etapai, pakopos ir tarpiniai tikslai. Kad procesas prasidėtų sklandžiai, gali praversti šios idėjos.

Užmegzti ryšius ir pradėti bendradarbiauti jūsų funkcinėje miesto zonoje

- Surengti praktinį planavimo seminarą su transporto planuotojais iš aplinkinių savivaldybių. Gali būti, kad ne visos savivaldybės bus suinteresuotos, bet jums tiesiog pradėjus dirbti su tomis, kurios yra suinteresuotos, kitos gali prisijungti vėliau.
- Nustatyti bendras problemas, kurioms išspręsti reikia bendradarbiauti (pvz., spūstys keliaujančiųjų į darbą maršrutuose), ir susitikti siekiant rasti sprendimus, kurie būtų naudingi visoms savivaldybėms (pvz., geresnės traukinių ar autobusų jungtys kelionėms į darbą, Park&Ride ar dviračių keliai). Neretai yra lengviau pradėti bendradarbiauti, kai yra konkretus projektas, o ne abstraktūs planai.

Pradėti pokalbį siekiant vaisingai bendradarbiauti tarp institucijų

- Pradėti įtraukti kolegas iš kitų svarbių sektorių (pvz., teritorijų planavimo, aplinkos, ekonomikos, turizmo, socialinių paslaugų ar sveikatos) į judumo planavimo procesus. Kalbant apie strateginius planus, stengtis suburti tarpdisciplinines valdymo grupes, kuriose būtų atstovaujama svarbiausiems padaliniais. Taip pat kviesti susijusių sektorių atstovus (pvz., aplinkos NVO, verslo asociacijų, sveikatos ekspertus, policiją, jaunimo tarybų ir mokyklų atstovus) į suinteresuotųjų subjektų susitikimus..
- Nustatyti tarpsektorines problemas. Neretai yra lengviau pradėti bendradarbiauti, kai yra konkretus visiems naudingas projektas (pvz., kampanija, kad moksleiviai daugiau vaikščiotų, kurią kartu rengia policija bei švietimo ir judumo departamentai) nei abstrakčių planų atveju.
- Surengti susitikimą su kolegomis iš kitų departamentų ir aptarti bendrų veiksmų naudą. Jeigu tokiuose susitikimuose gali dalyvauti ekspertas iš pirmaujančio miesto, tai neretai gali būti naudinga siekiant veiksmingai skleisti informaciją. Nauda yra dar didesnė, jeigu toks ekspertas atvyksta iš vietovės, kuri yra laikoma panašia į jūsų miestą.

Sutelkti piliečius ir suinteresuotuosius subjektus

Nustatyti svarbius suinteresuotuosius subjektus. Be plačiosios visuomenės, svarbu įtraukti subalansuotą įvairių institucijų, kaip antai politinių partijų, piliečių ir bendruomenių grupių, verslo organizacijų, transporto operatorių ir kt., atstovų grupę.

- Identify and involve citizen and stakeholder groups early in the process. Actively communicate the decision to develop a SUMP, but also enable them to get engaged in the debate. It is crucial to listen and collect citizens' ideas and visions, in particular in the less technical planning phases when processes are more open and flexible.
- Organizuoti interaktyvų DJMP įgyvendinimo pradžios renginį su suinteresuotaisiais subjektais ir piliečiais. Tai, pavyzdžiui, galėtų būti praktinis seminaras, vieša diskusija arba pasaulio kavinės metodas.
- Pradėti ieškoti būdų kūrybiškai įtraukti piliečius. Tai gali būti daroma tradicinėmis priemonėmis, kaip antai spausdinant straipsnius laikraščiuose, transliuojant radijo skelbimus, skelbiantis interneto svetainėse, kabinant plakatus viešose erdvėse arba siunčiant laiškus namų ūkiams, ir naujesniais formatais, pavyzdžiui, per socialinius tinklus, rodant trumpus filmus, įrengiant informacinį centrą arba sukuriant specialią (interaktyvią) interneto svetainę.

Pradėti kurti bendrą miesto viziją

- Kartu su piliečiais ir suinteresuotaisiais subjektais galite pradėti kurti bendrą viziją. Vizijos kūrimo priemonės, kaip antai praktiniai ateities vertinimo seminarai, gali jums padėti vienodai suprasti, kaip miestas turėtų atrodyti ateityje ir ką reikia pakeisti norint pasiekti šį tikslą.

www.eltis.org